

הנחיות המפקח על הביטוח

מכתב עמדה למבוטח או העדר עמדה בכלל – מה עדיף?

1. על פי הנחיות המפקח על הביטוח משנת 1998 כאשר נדחית תביעתו של תובע, על המבטח לפרט את כל נימוקי הדחייה לתביעתו בהזדמנות הראשונה שיש לה ואם לא עשתה כן לא תוכל המבטח להעלות, במועד מאוחר יותר נימוק נוסף לדחייה, אותו יכלה לטעון בהזדמנות הראשונה. שנים מספר לאחר פרסומן של ההנחיות הנ"ל "מיתן" המפקח על הביטוח ההנחיות הנ"ל על ידי הותרת פתח לטעון טענה עובדתית שלא היה על המבטח לדעת עליה בזמן ניסוח מכתב הדחיה. כצפוי, הפכו הנחיות אלו לכלי ניגוח כלפי מבטחות, תוך מחיקת סעיפים מכתבי ההגנה שלא פורטו במכתב העמדה כפי שנמסר למבוטח.
2. במסגרת ההנחיות הנ"ל אין התייחסות מפורשות לסנקציה שתוטל על המבטח במקרה בו האחרון לא השיב לדרישת המבוטח או צד ג' לתשלום תגמולי ביטוח בגין הנזקים שנגרמו לו עקב התרחשות מקרה הביטוח.
3. סוגיה זו נידונה במסגרת ת.א (שלום ת"א) 37951/03 **בנימין שושנה נ' איילון חברה לביטוח בע"מ**, שניתן ביום 14.5.06. במקרה זה המבטח לא מסרה את עמדתה למבוטח טרם הגשת התביעה לבית המשפט. המבטח טענה כי המבטח אינה רשאית להעלות טענות הגנה כנגד התביעה ודין תביעתה להתקבל. לעניין זה נקבע ע"י כב' הש' פינצ'וק – אלט באמרת אגב כי מאחר וחוק חוזה הביטוח אינו קובע סנקציה (כפי שקובעות הנחיות המפקח על הביטוח), ובהתחשב בכך שהסנקציה האוסרת על מבטח להעלות טענת הגנה נקבעה בהנחיות המפקח על הביטוח רק במקרה שבו נשלח מכתב דחייה, ולא במקרה שבו לא נתנה המבטח את עמדתה, אזי למרות שההנחיה מתייחסת במפורש גם לחובתה של המבטח למסור למבוטח את עמדתה, הרי שמכלל הלאו נשמע ההן, דהיינו שכל עוד אין סנקציה בצד ההנחיה להשיב למבוטח, הסנקציה החלה בעת מתן תשובה חלקית אינה חלה במקרה של היעדר תשובה. בית המשפט הנכבד תומך מסקנות זו הן בכך שבמקרה של היעדר תשובה לא הייתה הסתמכות של המבוטח על נימוקי דחייה מסוימים בהבדל מאחרים, והן משום שהמבטח לא הועמדה על כך שבמקרה ולא תמסור למבוטח את עמדתה במסגרת זמן ברורה, הרי משיגיש המבוטח תביעה, לא תוכל המבטח להעלות טענות הגנה כלשהן (לבד מחובתו של המבוטח להוכיח את האירוע, את שיעור הנזק וכו').
4. כאמור קביעתה זו של כבוד השופט פינצ'וק – אלט ניתנה במסגרת אמרת אגב וזאת מאחר ובאותו עניין טענה המבטח למרמה בתביעת תגמולי ביטוח – טענה הנמנית על החריגים המאפשרים העלאת הטענה לראשונה במסגרת כתב ההגנה של המבטח – ובית המשפט קיבל טענת הגנה זו ודחה את תביעת המבוטח.
5. הגם שבחוק חוזה הביטוח והנחיות המפקח על הביטוח לא נקבעה סנקציה למקרה בו המבטח לא השיב לדרישת המבוטח או צד ג' לתשלום תגמולי ביטוח ניתן "לשאוב" סנקציה כאמור מדיני החוזים הכלליים ומעקרונות תום הלב כמפורט להלן.
6. סעיף 23(א) לחוק חוזה הביטוח קובע כי לאחר הגשת תביעה, על חברת הביטוח לעשות מיד את הדרוש לברור חובתה. מסעיף 11 לחוק הפרשנות התשמ"א – 1981 המתייחס למקרים בהם לא נקבע מפורשות בדבר חקיקה המועד לעשיית דבר, עולה כי על חברת הביטוח לברר את חובתה במהירות הראויה בנסיבות העניין. מן המקובץ עולה, כי חובת המבטח להודיע למבוטח את עמדתה המלאה בנוגע לתביעתו, תוך זמן סביר ממועד פנייתו, הינה בבחינת חיוב, הנובע מחוזה הביטוח שבין הצדדים.

7. סעיף 39 לחוק החוזים קובע כי "בקיום של חיוב הנובע מחוזה יש לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מחוזה". יישום הסטנדרטים הראויים על התנהגות מבטחת המקבלת דרישה לתשלום תגמולי ביטוח, מלמד כי כדי למלא את חובתה החוזית בתום לב, כמשמעותו האובייקטיבית, על המבטחת לידע את המבוטח בדבר עמדתה. בהתאם להלכה המשפטית, חובת תום הלב אינה מטילה חובה מוסרית בלבד. זוהי חובה משפטית, אשר סנקציה בצידה. תוצאות הפרתה של חובת תום הלב בן רב-גוניות, ומשתנות מעניין לעניין והתרופה נקבעת על פי מהותה של ההפרה.

8. בהתאם לקונסטרוקציה המשפטית המפורטת לעיל קבע בית המשפט בעניין ת.א (שלום כפ"ס) 3129/04 (בש"א 3117/04) **יחיא נ' הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ** כי דחיית תביעת המבוטח ע"י המבטחת שנעשתה לראשונה רק לאחר תקופת ההתיישנות הינה התנהגות שלא בתום לב המונעת מהמבטחת לטעון בדיעבד, כי התביעה

התיישנה וכי עצם הגשת הבקשה לדחיית התביעה מחמת התיישנות ע"י המבטחת הינה פעולה משפטית שלא בתום לב. כך גם במסגרת בר"ע (מחוזי י-ם) 716/03 **הדר חברה לביטוח בע"מ נ' דהאן** אושרה ע"י כב' השופט דרורי החלטה הדוחה את טענת ההתיישנות שהועלתה ע"י המבטחת, בנימוק כי במהלך תקופת ההתיישנות ואף לאחריה נשלחו ע"י המבטחת מכתבים למבוטח, בתגובה לפנייתו, לפיהם המבטחת ממתינה לסיום חקירת המשטרה בעניין, ותחזור לדון בתביעה עם סיום החקירה והמשפט. נקבע, כי מכתבים אלה "עוצרים" את מירוץ ההתיישנות, לאור חובת המבטחת שלא להותיר את המבוטח בחוסר בהירות, וחובתה לנהוג כלפיו בתום לב, באותו מקרה, התביעה הוגשה 4 שנים לאחר קרות מקרה הביטוח, וחמישה חודשים לאחר מכתבה האחרון של המבטחת, בו הבטיחה לתת תשובה לאחר סיום החקירה.

9. נראה אם כך כי במקרה והמבטחת לא תשיב לדרישת המבוטח או צד ג' לתשלום תגמולי ביטוח בגין הנזקים שנגרמו לו עקב התרחשות מקרה הביטוח עשוי בית המשפט להשתמש בדיני חוזים ובעקרונות תום הלב הכלליים כדי למנוע מהמבטחת להעלות טענות הגנה כנגד התביעה שהוגשה ע"י המבוטח. זאת למעט טענות שהמבטחת יכולה להעלות במסגרת כתב הגנתה גם במקרה שלא נכללו מלכתחילה במכתב הדחייה בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח והפסיקה כגון טענת תרמית בתביעת תגמולי הביטוח או טענות הגנה שנודעו למבטחת רק לאחר הגשת כתב התביעה, הרחבת מסגרת הכיסוי הביטוחי וכיוב' (לעניין זה ראה ת.א (שלום ת"א) 16120/05 **דב ארבל נ' מנורה חברה לביטוח בע"מ**).